

SPANNING

#PakDeMacht

SP

PAK DE MACHT

Op 14 januari is op het XXIIe SP-congres door de leden het verkiezingsprogramma 'Pak de macht' vastgesteld voor de Tweede Kamer-verkiezingen van 15 maart. Pak de macht gaat over zeggenschap. Zeggenschap die niet hoort te liggen bij aandeelhouders en bestuurders van grote bedrijven en banken, maar bij mensen op de werkvloer. Zeggenschap die niet hoort te liggen bij bazen van woningbouwcorporaties, maar bij huurders. Zeggenschap die niet exclusief hoort te liggen bij politici, maar ook bij kiezers die via referenda hun stem kunnen laten horen, waar dan ook echt naar geluisterd moet worden.

In dit nummer van *Spanning* wordt dieper ingegaan op een aantal thema's die in het verkiezingsprogramma centraal staan, zoals armoede en schulden, belastingontwijking door multinationals, verhoging van het minimumloon en de AOW, de kleine klassenstrijd, gaswinning in Groningen en natuurlijk het Nationaal ZorgFonds. SP-wethouder Arjan Vliegenthart geeft in Amsterdam het goede voorbeeld met zijn activistische armoedebeleid. Hij laat Amsterdammers meedoen die voorheen aan de kant stonden, door extra geld uit te trekken voor armoedebeleid en door ze samen met de afdeling te wijzen op hun rechten. Ook mensen met schulden laat hij niet in de kou staan, hij neemt ze bij de hand.

Terwijl multinationals nauwelijks belasting betalen in Nederland, draaien arme landen, werkers en kleine bedrijven hier voor de kosten op. Het kabinet-Rutte-Asscher heeft de afgelopen jaren veel te weinig gedaan om belastingontwijking tegen te gaan. Daardoor blijft Nederland een belastingparadijs voor multinationals, betoogt Tijmen Lucie. Britse voorbeelden laten zien dat strijd van onderop voor verandering kan zorgen.

De uitkeringen en lonen zijn voor veel mensen te laag om van rond te kunnen komen. Decennialang beleid

van loonmatiging en flexibilisering heeft gezorgd voor een groeiende klasse van werkende armen. De SP wil daarom de minimumlonen en de daaraan gekoppelde sociale uitkeringen, zoals bijstand en AOW, met 10 procent verhogen. Sandra Beckerman toont met behulp van verschillende wetenschappelijke studies aan dat ons voorstel voor loonsverhoging heel goed mogelijk is. Misschien wel het belangrijkste onderwerp van ons verkiezingsprogramma is het Nationaal ZorgFonds zonder eigen risico. Eduard van Scheltinga zet een reeks veelgehoorde stellingen tegen het Nationaal ZorgFonds op een rijtje en weerlegt ze vervolgens een voor een. Zo heb je in de campagne de juiste argumenten paraat.

In het onderwijs is de afgelopen jaren de werkdruk voor docenten verder toegenomen, zijn de klassen groter geworden en is de kansongelijkheid tussen kansrijke en kansarme leerlingen gegroeid. Bart Linssen bespreekt een drietal maatregelen van het kabinet-Rutte II die hiertoe hebben geleid en die passen binnen de neoliberale visie van meer markt en minder overheid in het onderwijs. De SP zal samen met docenten optrekken om de klassen te verkleinen, de werkdruk te verlagen en de ongelijkheid te bestrijden.

Gaswinning en mijnbouw hebben in Groningen en Limburg voor veel schade en onveiligheid gezorgd. De SP strijdt in beide provincies voor de belangen van de inwoners, die door de overheid veel te lang zijn genegeerd. Vorig jaar kwam in Portugal een links georiënteerde regering aan de macht, die stopte met bezuinigen, de lonen en pensioenen verhoogde en investeerde in de economie. Dat gaat mis, waar schuwden de bureaucraten van de Trojka. Maar: nu groeit de economie van Portugal sneller dan waar ook in de EU, zo stelt Remco Bouma in het slotartikel.

INHOUD

- 3 **'IK VOER EEN ACTIVISTISCH ARMOEDEBELEID'**
- 6 **BELASTINGONTWIJKING IS DIEFSTAL VAN DE MAATSCHAPPIJ**
- 8 **VERHOOG WETTELIJK MINIMUMLOON MET 10 PROCENT**
- 10 **DE CAMPAGNE IN MET HET NATIONAAL ZORGFONDS**
- 12 **PAK DE MACHT OP SCHOOL**
- 14 **GRONINGEN EN LIMBURG GAVEN WARMTE, MAAR STAAN IN DE KOU**
- 16 **'DIT IS GEEN COUP, DIT IS DEMOCRATIE'**

COLOFON

Spanning wordt uitgegeven door het Wetenschappelijk Bureau van de SP. Een abonnement kost 12 euro per jaar voor SP-leden en 25 euro voor niet-leden. De betaling gaat per incasso.

Abonnementenadministratie

Snouckaertlaan 70

3811 MB Amersfoort

T (088) 243 55 40

E administratie@sp.nl

Redactieadres

Snouckaertlaan 70

3811 MB Amersfoort

T (088) 243 55 35

E spanning@sp.nl

Redactie

Tijmen Lucie

Sandra Beckerman

Bart Linssen

Eduard van Scheltinga

Remco Bouma

Tekstredactie

Daniël de Jongh

Beeldredactie

Nynke Vissia

Redactieraad

Ron Meyer

Hans van Heijningen

Diederik Olders

Lieke Smits

Basisontwerp

Thonik en BENG.biz

Vormgeving

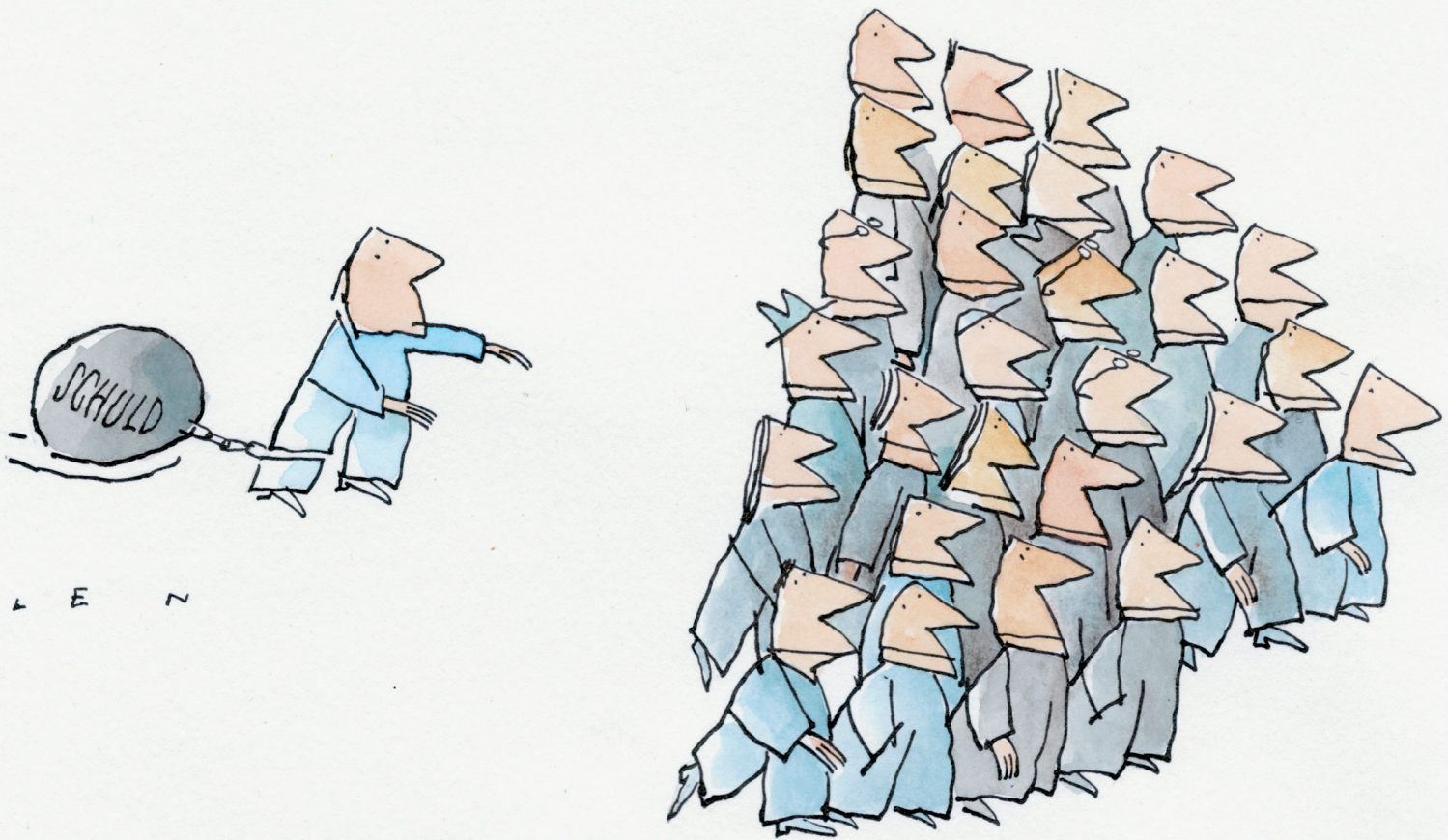
Robert de Klerk

Gonnie Sluijs

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-Niet AfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

SP-WETHOUDER ARJAN VLIAGENTHART **'IK VOER EEN ACTIVISTISCH ARMOEDEBELEID'**

Tekst: Tijmen Lucie Illustratie Len Munnik ©

Een socialist aan de macht maakt het verschil. Amsterdam was in 2015 de enige van de vier grote steden waarin het aantal bijstandsgerechtigden daalde, omdat meer mensen een betaalde baan kregen. Bovendien zorgde wethouder Sociale Zaken Arjan Vliegenthart ervoor dat de dikte van je portemonnee niet langer bepaalt of je wel of niet mee kunt doen in de stad: 'Neem mensen met schulden bij de hand.'

› Volgens het kabinet is de crisis voorbij. In hoeverre zien we dat terug bij mensen met schulden of mensen die in armoede leven?

'Niet. De afgelopen jaren zijn een heleboel mensen erop achteruitgegaan. Veel meer nog dan je in de koopkrachtplaatjes terug kunt zien. Ook is het aantal mensen met schulden toegenomen. Een op de vijf huishoudens in Amsterdam loopt het risico op problematische schulden. Dus het einde van de crisis is nog helemaal niet in zicht. Ik heb ook niet de indruk dat er aan oplossingen gewerkt wordt. Sterker nog: als je kijkt hoe de crisis heeft uitgedaakt, dan zie je dat de twintig procent rijkste Nederlanders erop vooruit is gegaan,

terwijl de overige tachtig procent erop achteruit is gegaan.'

› Als wethouder heb je een 'Aanvalsplan armoede' gelanceerd. Gaat dit plan ver genoeg?

'Nee. Mijn aanvalsplan heeft ook niet de ambitie om mensen uit de armoede te helpen, want dat kan alleen met een fatsoenlijke baan en een fatsoenlijk inkomen. Mijn aanvalsplan is erop gericht om ook mensen met weinig geld te laten meedoen. Ik heb daar veel discussies over met de VVD in de gemeenteraad. Zij zeggen dat ik helemaal geen activerend armoedebeleid heb. Dat klopt ook, want ik voer een activistisch armoedebeleid. Wat inhoudt dat ik mensen vertel waar ze

recht op hebben. Dat doe ik samen met de afdeling, door spreekuren te houden in buurthuizen. Daarmee zorgen wij ervoor dat een kind uit een gezin met een laag inkomen een laptop krijgt om zijn huiswerk op te maken. Dat iedereen in Amsterdam een gratis aanvullende ziektekostenverzekering kan krijgen, inclusief tandarts en fysiotherapie, zodat je de dikte van de portemonnee niet hoeft af te zien aan de staat van het gebit. En dat je als gepensioneerde, met alleen maar AOW, gratis met het openbaar vervoer kunt reizen. Al deze maatregelen zijn erop gericht om mensen volwaardig mee te laten doen in de stad.'

› **Wat is er nieuw aan jouw aanvalsplan armoede?**

'Het is een stevige uitbreiding van wat Amsterdam al deed. Tot 2018 komt er elk jaar 20 miljoen euro bij. Dat is ongeveer 20 procent extra op het gebied van armoedebestrijding. Bovendien is de aanpak anders, want met ons activistische armoedebeleid laten we mensen meedoen die voorheen aan de kant stonden.'

› **Zijn er al resultaten bekend?**

'Binnenkort gaat de Rekenkamer een impactmeting doen. Maar daarin wordt niet nagegaan of mensen uit hun sociaal isolement kunnen komen. Wat wij als afdeling constateren is dat mensen meer mee gaan doen. Dat mensen met een stadspas meer gaan sporten, dat kinderen vaker lid worden van een voetbalclub of muziekles volgen. Dat meer Amsterdammers met de stadspas naar het museum gaan, om van kunst en cultuur te genieten.'

› **Nu is Amsterdam een relatief rijke stad. Dat maakt het makkelijker om miljoenen uit te geven aan armoedebestrijding. Hoe zou jij jouw armoedebeleid uitvoeren in armere gemeenten, zoals Pekela of Heerlen, waar de SP ook meebestuurt?**

'Van de Amsterdamse begroting van 6,7 miljard, gaat er ongeveer 100 miljoen euro naar armoedebestrijding. Dat is op de totale gemeentelijke begroting helemaal niet zo'n groot bedrag. Waar het werkelijk om draait is welke prioriteit je geeft aan de bestrijding van armoede en hoeveel je bereid bent opzij te schuiven om je

Foto: archief SP Amsterdam©

Arjan Vliegthart op werkbezoek bij een sociale onderneming waar vluchtelingen en deelnemers van leerstages soep maken en verkopen.

doelstellingen te realiseren. In dat opzicht zie ik bij bijvoorbeeld Hennie Hemmes in Pekela, of Peter van Zutphen in Heerlen, of Mariska ten Heuw in Hengelo, dezelfde bereidheid om de hele gemeentelijke begroting om te bouwen, om een sociale gemeente te willen zijn. Ik vind dat de SP in het college altijd duidelijk moet maken dat armoedebestrijding voor onze partij *core business* is.'

› **Wat moet er volgens jou veranderen in het denken over armoede en schulden?**

'Ten eerste zou het discours anders moeten. Mensen worden nu zelf verantwoordelijk gehouden voor hun schuld, zowel financieel als moreel. Natuurlijk doen mensen domme dingen in hun leven, of hebben ze soms gewoon pech. Maar de problemen waar zij in terechtkomen, staan in geen verhouding tot wat hun schulden heeft veroorzaakt. Daarom moeten we op een andere manier denken over hoe armoede en schulden zijn ontstaan. Het is immers niet de schuld van een individu dat hij geen baan kan vinden, het is de schuld van het systeem dat er zo weinig banen zijn.

Ten tweede zijn er nogal wat nieuwe

wetenschappelijke inzichten die erop wijzen dat mensen die een tekort hebben aan geld zich anders gedragen dan mensen die wel geld hebben. Schulden maken letterlijk dom, laten twee Harvard-hoogleraren zien in hun prachtige boek *Schaarste*. Mensen met schulden verkiezen bovendien vaak de korte termijn boven de lange termijn. Ze kiezen bijvoorbeeld om nu te eten in plaats van vier jaar lang de opleiding van hun kind te betalen. Dat is geen gekke beslissing, maar het beleid is daar helemaal niet op ingericht. Neoliberaal beleid met betrekking tot armoede en schulden schrijft immers voor dat als je mensen maar genoeg prikkelt, dat ze dan vanzelf de goede richting in lopen, terwijl de gedragspsychologie aantoont dat dit kletsboek is. Ik denk dat we veel meer aansluiting moeten zoeken bij moderne maatschappelijke en wetenschappelijke inzichten over wat gebrek met mensen doet, zodat je daar je beleid beter op af kunt stellen.'

› **Hoe helpt een serie als *Schuldig bij de bewustwording omtrent mensen met schulden?***

'De serie laat goed zien hoe complex de schuldenproblematiek voor heel veel mensen is. Dat zij niet met een

‘Amsterdam scoort heel goed op de uitstroom van mensen naar werk. Rotterdam scoort heel goed op het uit de uitkering jagen van mensen. Het is maar waar je voor kiest.’

klein zetje in de goede richting heel snel uit de schulden kunnen komen, zoals neoliberalen willen doen geloven. Maar dat je mensen met schulden bij de hand neemt. En dat je ze op kracht brengt, in plaats van een beroep te doen op hun eigen kracht. In die zin helpt de serie om de publieke discussie over schulden aan te zwengelen en het debat enigszins van toon te laten veranderen.’

› Welk effect heeft jouw armoedebeleid en zo’n serie als *Schuldig op jouw collega’s van D66 en VVD in het college?*

‘Ze denken nog steeds dat ik niet goed wijs ben, maar ze moeten wel toegeven dat mijn aanpak werkt. Als de Nationale Ombudsman schrijft dat in Amsterdam de schuldhulpverlening bij de toegangspoort beter is georganiseerd dan elders, dan is dat een compliment voor het hele college. Als de staatssecretaris zegt dat andere steden kunnen leren van de Amsterdamse aanpak op het gebied van schuldhulpverlening, net zo goed. Als je ziet dat Amsterdam vooroploopt in het daadwerkelijk mee laten doen van mensen die weinig geld hebben, dan leidt dat uiteindelijk tot een betere uitstroom naar werk. Amsterdam was in 2015 de enige van de vier grote steden waarin het aantal bijstandsgerechtigden daalde. Natuurlijk speelt economische voorspoed een belangrijke rol, maar het gaat ook om politieke keuzes. Amsterdam scoort heel goed op de uitstroom van mensen naar werk. Rotterdam scoort heel goed op het uit de uitkering jagen van mensen. Het is maar waar je voor kiest.’

› Wat doe je om jouw boodschap ook aan politiek Den Haag over te brengen?

‘Ik ben voorzitter van de commissie Werk en Inkomen van de VNG, de Vereniging van Nederlandse Gemeen-

ten. In die hoedanigheid spreek ik regelmatig met staatssecretaris Klijnsma. Dan bespreek ik de inzichten waar ik het eerder over had ook met haar. En daar waar ik vind dat de staatssecretaris zaken verkeerd aanpakt, zoals bij de tegenprestatie of de kostendelersnorm die heel veel mensen in de schulden brengt, ga ik de discussie aan. Dan helpt het wel als je als wethouder van de grootste gemeente van Nederland kunt laten zien dat het anders kan. Daar ben ik best trots op.’

› Wat voor aanpak is er nodig om te voorkomen dat werkende mensen in armoede leven en in de schulden raken?

‘Toen Jan Marijnissen in 1996 in *Tegenstemmen* schreef dat hij tijdens zijn reis naar de Verenigde Staten zag dat iemand onder een brug sliep, ’s ochtends zijn das recht trok en vervolgens naar zijn werk ging, dachten wij dat zo iets alleen in Amerika kon gebeuren. Maar twintig jaar later moeten we constateren dat ook in Nederland veel werkende armen zijn. Werk is in dit land niet langer een garantie om niet in armoede te hoeven leven. En ik denk dat het een kwestie van beschaving is om dat tegen te gaan. De oplossing ligt voor een deel in de verhoging van het minimumloon, het steviger neerzetten van de cao-afspraken en een eind maken aan de doorgeslagen flexibilisering, door flex duurder te maken en vast goedkoper. Dat kunnen we in Amsterdam helaas niet regelen, dat zal in Den Haag moeten gebeuren.’

› Wat zou er moeten gebeuren om te voorkomen dat mensen schulden maken?

‘Voor een deel door financiële educatie waar al op jonge leeftijd mee begonnen moet worden. Maar voor een deel ook door op een andere

DE CRISIS IS NOG LANG NIET TEN EINDE, WANT SINDS RUTTE I

- groeide het aantal huishoudens in armoede van 514.000 tot 734.000 in 2014
- groeide het aantal mensen in armoede van 1.037.000 naar 1.457.000 in 2014
- groeide het aantal kinderen in armoede van 314.000 naar 421.000 in 2014
- groeide het aantal mensen die van de voedselbank afhankelijk zijn van 50.000 naar 88.000 in 2015
- steeg het aantal aanvragen voor schuldhulp van 79.000 naar 90.400 in 2015
- steeg het aantal huishoudens met achterstallige betalingen van 1,9 naar 2,3 miljoen in 2014
- steeg de gemiddelde schuld van mensen met schuldhulp van € 30.742 naar € 42.900 in 2015.

Voor concrete voorstellen van de SP om armoede en schulden tegen te gaan zie: Sadet Karabulut en Hans Boerwinkel, 2016: *Masterplan armoede en schulden. Een leven zonder geldzorgen.*

manier te denken over waar schulden vandaan komen. Als je bijvoorbeeld de ziektekostenverzekering niet kunt betalen, dan krijg je in Nederland een boete, waarmee de schuld alleen maar hoger wordt. Dit soort perverse prikkels moet uit het systeem. En ik denk dat we eerlijk moeten vaststellen dat de uitkeringen te laag zijn om van rond te kunnen komen; zeker in een stad als Amsterdam, met hoge huren en relatief hoge kosten voor het dagelijks levensonderhoud. Daarom pleit de SP in haar verkiezingsprogramma ook voor verhoging van de minimumlonen en de daaraan gekoppelde sociale uitkeringen met 10 procent.’

Arjan Vliegthart (1978) is sinds 2014 wethouder Sociale Zaken namens de SP in Amsterdam. Eerder was hij voor dezelfde partij onder meer directeur van het Wetenschappelijk Bureau en Eerste Kamerlid.

BELASTINGONTWIJKING IS DIEFSTAL VAN DE MAATSCHAPPIJ

Tekst: Tijmen Lucie

Terwijl multinationale ondernemingen nauwelijks belasting betalen in Nederland, draaien arme landen, werkers en kleine bedrijven voor de kosten op. Ondanks mooie beloftes van minister Dijsselbloem hebben hij en de rest van het kabinet-Rutte-Asscher de afgelopen jaren veel te weinig gedaan om belastingontwijking aan te pakken. Daardoor blijft Nederland een belastingparadijs voor multinationals. Zoals Britse voorbeelden laten zien, kan alleen strijd van onderop voor verandering zorgen.

Mede dankzij Nederlandse regelgeving verliezen ontwikkelingslanden jaarlijks naar schatting 100 miljard dollar aan belastinginkomsten. Met dit enorme bedrag zouden 2,2 miljard mensen in arme landen van veilig drinkwater en sanitaire voorzieningen voorzien kunnen worden. Malawi, een van de armste landen ter wereld, liep de afgelopen zes jaar zo'n 27,5 miljoen euro mis, doordat het Australische mijnbouwbedrijf Paladin een Nederlandse belastingontwijkingsconstructie kon gebruiken. Hiermee had het land 10 duizend verpleegkundigen een jaar lang kunnen betalen. Ook Nederland zelf verliest jaarlijks ten minste 5,5 miljard euro, door bedrijven belastingvoordelen te gunnen én doordat Nederlandse multinationals net zo hard belasting ontwijken via andere landen, bijvoorbeeld via België. Dat laatste blijkt uit onderzoek van

SOMO, in opdracht van FNV, onder 151 Nederlandse grote bedrijven. Gezamenlijk ontwijken deze bedrijven jaarlijks zo'n 3 miljard euro aan belastingen, waardoor de Nederlandse schatkist per jaar 1,5 miljard misloopt. Gevolg is dat elke werknemer elk jaar minstens 200 euro meer belasting moet betalen, zo berekende FNV.

Volgens vakbondsbestuurder Leo Hartveld is het verlies voor de maatschappij in werkelijkheid nog groter, omdat slechts een deel van de bedrijven is onderzocht. 'Met 2 miljard kun je alle bezuinigingen op de zorg terugdraaien. Voor hetzelfde geld kun je de klassengrootte in het onderwijs flink verminderen. En als je dat bedrag 5 jaar lang investeert in windmolens, kunnen we daarna 1 miljoen huishoudens praktisch gratis van stroom voorzien,' zo plaatst Hartveld de misgelopen belastinginkomsten in perspectief.

EUROPEES KAMPIOEN BELASTINGONTWIJKING

Op de lijst van belastingparadijzen, die Oxfam in december publiceerde, staat Nederland na Bermuda en de Kaaimaneilanden op de derde plaats. Onderzoek van de Europese Commissie wees eerder al uit dat Nederland van alle EU-landen aan internationale bedrijven het rijkste aanbod biedt aan mogelijkheden om belastingen te ontwijken. Kijken we naar de criteria die de OESO hanteert voor een belastingparadijs, dan voldoet Nederland aan alle vier, hoewel de

OESO zelf Nederland niet als belastingparadijs beschouwt. Grote bedrijven betalen hier in de eerste plaats aanzienlijk minder vennootschapsbelasting, omdat ze vele mogelijkheden hebben om het tarief van 25 procent te verlagen. Ten tweede is er in Nederland geen duidelijkheid over wie de uiteindelijke eigenaren zijn van bedrijven die hier een vestiging hebben. Dat maakt ons land niet alleen aantrekkelijk voor bedrijven die belasting ontwijken, maar ook voor rijke individuen, corrupte politici en criminelen die belasting willen ontduiken. In de derde plaats kunnen grote, internationale bedrijven geheime afspraken maken met onze Belastingdienst (de zogenaamde *rulings*) over hoeveel belasting ze moeten betalen over de gemaakte winst. En tot slot kent Nederland een enorm aantal brievenbusfirma's (14.400!) die niet veel meer doen dan een gigantische hoeveelheid geld (3.500 miljard!) doorsluizen naar belastingparadijzen als Bermuda en de Kaaimaneilanden, waar multinationals helemaal geen belasting hoeven te betalen. Ook het IMF beschouwt Nederland als een belastingparadijs, of beter gezegd als een 'doorsluisland', omdat de buitenlandse investeringen in geen verhouding staan tot het bruto nationaal product, wat volgens het IMF duidt op belastingontwijking.

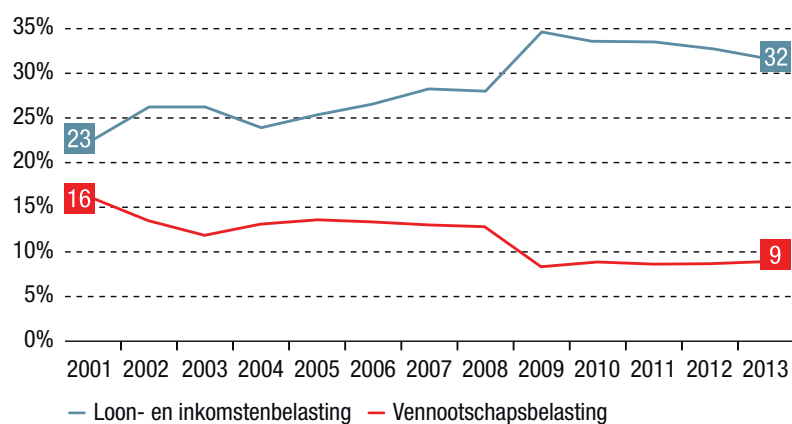
NEDERLAND ONTKENT

Toch blijven zowel Nederlandse instanties als het CPB en de Algemene Rekenkamer als de Nederlandse overheid ontkennen dat Nederland een belastingparadijs is. In 2013 nam een Kamermeerderheid van PVV, SGP, CDA, VVD, 50Plus, D66 en PvdA zelfs een tamelijk bizarre motie aan waarin de regering werd opgeroepen afstand te nemen van de kwalificatie 'belastingparadijs' voor Nederland. Naar aanleiding van de publicatie van de Panama Papers, in het voorjaar van 2016, leek het kabinet zijn leven te

Ons land moet vooroplopen in een gezamenlijke aanpak van belastingontwijking, in plaats van maatregelen te frustreren

OPBRENGST UIT DE VENNOOTSCHAPSBELASTING EN LOON- EN INKOMSTENBELASTING

als percentage van de totale belastinginkomsten van de Nederlandse overheid

Bron: 'Grote bedrijven, kleine lasten', SOMO/FNV, april 2016.

beteren. Minister Dijsselbloem erkende dat Nederland in het verleden vaak onderdeel was geweest van het probleem rondom belastingontwijking en in de toekomst onderdeel van de oplossing zou moeten worden. Maar in december was Nederland alweer onderdeel van het probleem in plaats van de oplossing. Dijsselbloem lag namelijk dwars in de Europese raad van ministers van Financiën. Als enige wilde hij Amerikaanse multinationals uitstel geven tot 2024 om hun fiscale structuren (lees: mogelijkheden om belastingen te ontwijken) aan te passen. Ondanks een aangenomen motie, van onder anderen SP-Tweede Kamerlid Arnold Merkies, die de minister opriep om daar zo snel mogelijk een einde aan te maken. Deze dubbele moraal is kenmerkend voor Nederland, maar zeker ook voor de PvdA. Decennialang heeft de PvdA immers belastingontwijking gefaciliteerd, maar nu het verkiezingstijd is spreken de sociaaldemocraten zich er in harde bewoordingen tegen uit. Zo roept Jeroen Dijsselbloem tegenwoordig als PvdA-kandidaat dat internationale bedrijven meer belasting moeten betalen, terwijl hij in november nog als minister zei dat de winstbelasting van grote bedrijven de komende jaren verlaagd moet worden om internationaal concurrerend te blijven.

STRIJD VAN ONDEROP

De SP vindt dat er een einde moet komen aan deze dubbelzinnige houding. Nederland moet stoppen met constructies en verdragen waarmee multinationals en superrijken belastingen kunnen omzeilen of ontduiken. Daarnaast moet ons land in Europa vooroplopen in een gezamenlijke aanpak van belastingontwijking, in plaats van maatregelen te frustreren. Dat zal niet vanzelf gaan, want de macht van het fiscaal-financieel complex is groot. Strijd van onderop is daarom noodzakelijk om politici te bewegen om in actie te komen tegen belastingontwijking. Een mooi voorbeeld daarvan is de grassroots beweging UK Uncut. Deze Britse actiegroep, die de bezuinigingen op publieke voorzieningen ongedaan wilde maken, voerde vanaf de herfst van 2010 op veelal ludieke wijze actie tegen multinationals die belastingen ontwijken of ontduiken. Het begon allemaal in een pub in Londen waar tien mensen besloten winkels van Vodafone te bezetten, omdat de telefoonmaatschappij zich schuldig had gemaakt aan belastingontduiking van maar liefst zes miljard pond. Toen dit bedrog uitkwam, hoefde Vodafone de Britse fiscus slechts 1,6 miljard pond terug te betalen, het resterende bedrag mocht zij houden. De actie sloeg aan en al snel waren er dertig groepen, die sit-ins hielden bij

een bank als HSBC en bij een apotheeksketen die geen belasting betaalde. Ze gingen verkleed als artsen en haalden rare fratsen uit, maar de protesten bleven altijd vreedzaam. Na drie weken waren er al zeventig groepen over heel Groot-Brittannië. Hun acties gingen het internet over. En binnen een jaar betaalden al die bedrijven waar UK Uncut actie tegen voerde meer belasting. Later kreeg UK Uncut nog navolging in de VS en Portugal met US Uncut en Portugal Uncut.

Een ander inspirerend voorbeeld is het dorp Crickhowell in Wales, waar lokale winkeliers net als multinationals 'offshore' zijn gegaan, omdat zij boos waren dat grote bedrijven als Facebook, Amazon, Starbucks en Google nauwelijks belasting afdragen, terwijl zij wel het volle pond moeten betalen. Met deze actie wilden zij duidelijk maken dat voor multinationals dezelfde regels moeten gelden als voor hen. De BBC maakte er een documentaire over getiteld *The Town that Took on the Taxman*, die in Groot-Brittannië de nodige bekendheid kreeg. Onder leiding van Steven Lewis, oud-militair en eigenaar van een coffeeshop, zetten de winkeliers uit Crickhowell de strijd tegen multinationals die nauwelijks belasting betalen voort, door ze met ludieke acties te laten voelen dat ze fout zitten.

De SP ondersteunt dergelijke initiatieven van harte. In het verleden heeft de partij zelf ook meermaals actie gevoerd tegen bedrijven als Starbucks en dat zal zij blijven doen, in het parlement en daarbuiten. Pak de macht – en laat multinationals net als ieder ander zonder trucjes belasting betalen. Dat is een kwestie van fatsoen.

Geraadpleegde bronnen

- www.oxfamnovib.nl/Redactie/Downloads/Rapporten/Nederland_belasting-paradijs.pdf
- www.fnv.nl/over-fnv/pers/persberichten/persarchieef/2016/april/Grote-Nederlandse-bedrijven-houden-tientallen-miljarden-in-hun-zak/
- www.globalinfo.nl/Achtergrond/uk-uncut-het-spook-van-de-economische-ontregeling
- *The Town that Took on the Taxman* is te zien op YouTube

VERHOOG WETTELIJK MINIMUMLOON MET 10 PROCENT

Tekst: Sandra Beckerman Foto: Fight for \$15CC

‘Een kwart van de restaurants zal verdwijnen’, beweerde restauranteigenaar Tom Douglas in reactie op het plan om de minimumlonen in Seattle te verhogen. Hij was niet de enige, want velen voorspelden economische rampspoed. Bedrijven zouden sluiten, banen zouden verdwijnen. Op 1 april 2015 werd het minimumloon in Seattle toch verhoogd van 9,32 naar 11 dollar per uur. Maar de economische apocalyps kwam niet. Integendeel.

Een half jaar later noemt Douglas zichzelf naïef. Na de loonsverhoging gebeurde namelijk precies het tegenovergestelde van wat hij had beweerd. Er kwamen restaurants bij. Seattle staat bovenaan de lijst van Amerikaanse staten waarin het aantal banen is toegenomen. In heel Amerika strijden werknemers en vakbonden onder de leus *Fight for 15* voor een hoger minimumloon. In Seattle zal het minimumloon de komende jaren verder worden verhoogd, tot 18 dollar per uur. Ter

vergelijking: in Nederland is het minimumloon 9,51 dollar per uur (namelijk 8,96 euro). Tijd om ook hier voor een verhoging van het minimumloon en de daaraan gekoppelde sociale uitkeringen, zoals AOW, te strijden.

ARBEID VERSUS KAPITAAL

Kapitaal wint het steeds meer van arbeid. Al 35 jaar daalt het deel van de opbrengst dat gaat naar werknemers (arbeid) en stijgt het deel dat gaat naar winst (kapitaal). De arbeidsinkomensquote, het deel voor de werknemers, is nu 73,5 procent. In 1982 was dat nog 87 procent. Sinds 1980 zijn de cao-lonen, gecorrigeerd voor inflatie, niet meer gestegen. Het besteedbaar inkomen van de 10 procent minstverdienende huishoudens in Nederland is 30 procent lager dan in 1977. De kosten voor wonen, zorg, onderwijs en boodschappen stijgen, terwijl de lonen en uitkeringen gelijk blijven of dalen. De armoede neemt toe en er ontstaat zelfs een klasse van werkende armen.

WAAROM LOONSVERHOOGING EEN GOED IDEE IS

Het is tijd dat de politiek besluit het minimumloon en de uitkeringen met 10 procent te verhogen. Honderdduizenden mensen gaan er daarmee op vooruit. Dit besluit zou direct moeten worden gevolgd door een loongolf: een hoger loon voor werknemers die meer dan het minimumloon verdienen. Dit hogere inkomen zorgt dat (meer) mensen economisch zelfstandig kunnen zijn en geeft mensen zekerheid en minder stress.

Hoewel VNO-NCW stelt dat ‘iedereen weet dat hogere lonen leiden tot werkloosheid en minder werkgelegenheid’, wordt deze stelling niet gestaafd met wetenschappelijk bewijs. Zeshonderd economen, onder wie 7 Nobelprijswinnaars, toonden in 2015 zelfs aan dat er door verhoging van het minimumloon geen banen verloren gaan, maar juist bij komen. Uit een studie door de wetenschappers Sonn en Lathrop waarin de effecten van het verhogen van het minimumloon in de VS sinds 1938 worden geanalyseerd, blijkt eveneens dat de werkgelegen-

heid toeneemt. Vakbondshistoricus Sjaak van der Velden komt tot dezelfde conclusie in zijn recente onderzoek voor De Burcht, het Wetenschappelijk Bureau voor de Vakbeweging, over loonstrijd en loonontwikkeling in Nederland. Ruim driekwart van de tussen 1970 en 2015 gecreëerde werkgelegenheid is niet te danken aan loonmatiging, zoals vaak wordt beweerd, maar aan andere factoren.

Het verhogen van de lonen en sociale uitkeringen is niet alleen goed voor de mensen die deze ontvangen, maar ook voor bedrijven – vooral lokale ondernemingen – en voor de economie als geheel. Dat komt omdat mensen meer gaan besteden. Het extra loon wordt immers uitgegeven aan bijvoorbeeld dagelijkse boodschappen, maar ook aan restaurants, de kapper, sport of theater.

Bovendien blijkt uit onderzoek van epidemiologen Wilkinson en Pickett dat ongelijkheid zorgt voor meer ziekte, meer depressie, meer verslaving en meer moorden. Dat raakt arm en rijk. Econoom Robin Fransman wijst erop dat het verhogen van de lonen goed is voor de sfeer in ons land. Zijn vakgenoot Maarten Schinkel zegt dat een krimpende middenklasse slecht is voor de maatschappelijke stabiliteit.

Als bedrijven mensen te weinig betalen om van te kunnen leven, dan moet de overheid bijspringen. Van onze gezamenlijke belastinginkomsten worden regelingen betaald om armoede tegen te gaan. Met een hoger minimumloon zijn deze veel minder nodig. Daarnaast besteden mensen niet alleen een groter deel van hun loon, ze dragen ook meer belasting af. De overheid heeft zodoende meer geld dat kan worden geïnvesteerd in zorg, onderwijs, sociale huurwoningen en infrastructuur of openbaar vervoer. Dat is goed voor iedereen.

Ook tonen verschillende studies dat werknemers die een goed loon verdienen trouwer, productiever én innovatiever zijn, wat goed is voor bedrijven.

Maar maakt loonsverhoging producten dan niet duurder? De prijs van een

7 MYTHES OVER LOONSVERHOOGING ONTKRACHT

1. Er gaan banen verloren

De zichtbare hand van de markt zou ons genadeloos in het gezicht slaan als we lonen en uitkeringen verhogen. Maar uit publicaties uit binnen- en buitenland blijkt juist dat er geen banen verloren gaan, maar bij komen.

2. Het is slecht voor de economie

Het voorbeeld uit Seattle laat zien dat verhoging van het minimumloon ervoor zorgt dat mensen meer uitgeven. Dat is goed voor het (lokale) bedrijfsleven en de economie.

3. Het verhogen van de lonen is duur

Uiteraard. Bedrijven moeten eerst geld uitgeven voordat er verdiend wordt. Maar hoger loon zorgt voor productievere werknemers, meer loyaliteit, meer innovatie en dat levert uiteindelijk geld op. In Nederland is op dit moment het handelsoverschot zo hoog dat het problematisch wordt. Dat geld, dat nu veelal in het buitenland staat gestald, moet geïnvesteerd worden in de economie.

4. Het verhogen van de lonen zorgt voor inflatie

De prijs van een product wordt inderdaad mede bepaald door de loonkosten. Maar ook door de hoeveelheid tijd die er in een product geïnvesteerd is. Als werknemers door een hoger loon productiever worden, dan zou de prijs van een product niet hoeven te stijgen.

5. We hebben geen keuze

Het verhogen van het minimumloon en de uitkeringen is een politieke keuze en een kwestie van lef. Miljardair, ondernemer, durfkapitalist en voorstander van een hoog minimumloon Nick Hanauer, trekt de vergelijking met een helm bij American Football. Toen spelers zelf mochten beslissen of ze een helm zouden dragen, deed niemand het. Ondanks het gevaar wilde niemand zwak overkomen of nadeel ondervinden. Individuele spelers maken die beslissing niet. Maar toen de bond eenmaal had besloten helmen verplicht te stellen, deed iedereen het en bleken alle spelers er baat bij te hebben.

6. De lonen worden vanzelf hoger als het goed gaat met de economie

De theorie dat welvaart via een *trickle-down-effect* wel bij iedereen terecht zal komen klopt niet. De zojuist genoemde Nick Hanauer stelt zelfs dat *trickle-up-economics* beter werkt. Als je zorgt dat de minstverdienende mensen meer inkomen krijgen, dan besteden ze dit geld ook. Die bestedingen zorgen voor een boost voor bedrijven en de economie.

7. Nederland is exportland; verhogen van de lonen is slecht voor de economie

Momenteel zijn Nederlandse bedrijven internationaal zo concurrerend dat ons land relatief gezien het grootste handelsoverschot in de wereld heeft. Bedrijven (detailhandel) komen juist nu in de problemen, doordat er zo weinig binnenlandse vraag is.

product bestaat niet alleen uit de loonkosten, maar bijvoorbeeld ook uit kosten voor grondstoffen en productiemiddelen. Bovendien hoeft, door een stijging van de productiviteit, een product niet duurder te worden. Maar gaan hogere lonen dan niet ten koste van de export? Nu groeit de economie inderdaad vooral door de export, zo laat het CBS zien. Nederlandse bedrijven zijn internationaal zo concurrerend dat ons land relatief het hoogste handelsoverschot in de wereld heeft. Bedrijven (detailhandel) komen nu in de problemen doordat er zo

weinig binnenlandse vraag is. Maar met een hoger minimumloon wordt ook in Nederland meer uitgegeven.

Er is dus alle reden om het wettelijk minimumloon en de daaraan gekoppelde sociale uitkeringen, zoals de AOW, met 10 procent te verhogen. Ook werknemers en vakbonden zouden loonsverhoging tot hun belangrijkste strijdpunt moeten maken. Het wordt tijd dat arbeid terugwint op kapitaal.

DE CAMPAGNE IN MET HET NATIONAAL ZORGFONDS

Tekst: Eduard van Scheltinga

De beweging voor het Nationaal ZorgFonds heeft al veel veranderd. De marktwerking in de zorg staat ter discussie en meerdere partijen schrijven in het verkiezingsprogramma dat het eigen risico omlaag moet of afgeschaft moet worden. Het Nationaal ZorgFonds is een belangrijk onderwerp in de campagne, dus we kunnen tegenstand verwachten. Dit zijn veel gehoorde beweringen tegen het Nationaal ZorgFonds.

Voor het Nationaal ZorgFonds is het nodig om zorgverzekeraars te nationaliseren en dat is erg duur.

Hoogleraren Wim Groot en Henriëtte Maassen van den Brink hebben geschreven dat voor het Nationaal ZorgFonds de zorgverzekeraars genationaliseerd moeten worden. Zij stellen dat de kosten maar liefst € 31,7 miljard zijn. Ze baseren zich op *Zorgkeuzes in Kaart*, van het Centraal Planbureau, maar daarin komt dit hoge bedrag niet terug. Er staat wel dat het nationaliseren in het beste geval € 3,4 miljard aan vermogen kan opleveren. Als voor winst in de toekomst gecompenseerd moet worden, kost het € 19,7 miljard. Als ook het vermogen gecompenseerd moet worden, dan kost het € 3,4 miljard plus € 19,7 miljard is € 21,1 miljard schrijft het Planbureau. Die som klopt niet, dus zal € 23,1 miljard bedoeld zijn.

Zo zit het echt

Het plan is niet om zorgverzekeraars te nationaliseren, zo staat in *Bouwen Nationaal ZorgFonds*. In het huidige marktstelsel hebben zorgverzekeraars de wettelijke taak om de Zorgverzekeringwet uit te voeren. Met het Nationaal ZorgFonds wordt de taak verlegd. In plaats van een private taak wordt het een overheidstaak. De nieuw op te richten Rijksdienst Nationaal ZorgFonds gaat

deze uitvoeren. Zorgverzekeraars krijgen de mogelijkheid om hun bedrijf daarin op te laten gaan. Van € 23,1 miljard aan compensatie is dus geen sprake.

Ook als er wel gecompenseerd zou moeten worden is het bedrag discutabel. Het grootste deel, de € 19,7 miljard, is compensatie voor in de toekomst mis te lopen winst. Maar voor zorgverzekeraars geldt een verbod op winstuitering. Winstcompensatie is daarom niet aan de orde.

Uiteraard kost het wel wat om het Nationaal ZorgFonds op te richten: € 2,64 miljard, zo staat in *Bouwen Nationaal ZorgFonds*. De zorgverzekeraars hebben € 11 miljard aan reserves. Die zijn opgebouwd uit het premiegeld dat we elke maand betalen. Dit geld is voor zorg geoormerkt en kan gebruikt worden om de overgang naar het Nationaal ZorgFonds te betalen.

Met het Nationaal ZorgFonds komen de wachtlijsten weer terug.

In de Algemene Beschouwingen stelden Pechtold (D66), Buma (CDA) en Zijlstra (VVD) in debat met SP-leider Emile Roemer dat met het Nationaal ZorgFonds de wachtlijsten terug zouden komen.

Zo zit het echt

De bewering veronderstelt dat er nu geen wachtlijsten zijn, maar die zijn er op verschillende plekken wel. Zo konden patiënten die bij VGZ verzekerd zijn een deel van 2016 niet terecht in de ziekenhuizen Nij Smellinghe en Medisch Spectrum Twente. Ook blijkt uit onderzoek van Mediquest dat wachttijden bij ziekenhuizen stijgen. In 2014 was de gemiddelde wachttijd 2,95 weken, in 2015 3,10 weken, in 2016 was dat 3,52 weken en in 2017 zal deze weer hoger worden. Uit onderzoek van de Landelijke Huisartsen Vereniging lijken ook in de ggz wachttijden te

zijn. Kortom, er zijn op dit moment wachtlijsten en waarschijnlijk gaan ze groeien.

De vraag is dan of ze langer worden met het Nationaal ZorgFonds. Wachtlijsten zijn het gevolg van te weinig geld of te weinig artsen. Met het Nationaal ZorgFonds worden instellingen naar behoefte bekostigd, in combinatie met afspraken over onder andere het voorkomen van wachtlijsten. Zo hebben zorginstellingen zekerheid van financiering. Verder wordt per regio in kaart gebracht waar welke zorg nodig is. Zo kan voldoende capaciteit georganiseerd worden. Dat zijn twee manieren om wachtlijsten te bestrijden. Aan de orde is niet of wachtlijsten terug gaan komen. Ze zijn er nu al. Het gaat erom de wachtlijsten te bestrijden. Dat doet het Nationaal ZorgFonds door de zorgbehoefte centraal te stellen.

Als het Nationaal ZorgFonds er komt en het eigen risico wordt afgeschaft, dan stijgt de premie.

Deze stelling kwam voorbij in de uitzending van EenVandaag, op 26 november 2016, over de aftrap van de campagne voor het Nationaal ZorgFonds. Zorgeconoom en D66-bestuurslid Michiel Verkoulen zei daarin dat met het afschaffen van het eigen risico de zorg per Nederlander € 280 duurder wordt.

Zo zit het echt

Het afschaffen van het eigen risico kost volgens de regering € 3,2 miljard. Dat betekent volgens de regering een premiestijging van € 284 per jaar. Het Centraal Planbureau stelt zelfs dat het afschaffen € 3,7 miljard kost. Volgens het Planbureau gebruiken mensen zonder het eigen risico veel meer zorg. De berekening in *Op naar een Nationaal ZorgFonds* gaat uit van € 3,2 miljard. Het eigen risico zorgt er namelijk voor dat mensen later aan de bel trekken. Mensen wachten tot de

kwaal erger wordt en hebben uiteindelijk duurder zorg nodig. De stijging die het CPB noemt is daarom niet gerechtvaardigd.

Op naar een Nationaal ZorgFonds noemt drie besparingen, van samen € 3,55 miljard. € 1,5 miljard halen we uit een besparing op reclame-uitgaven, overhead en winst bij het afschaffen van zorgverzekeraars. € 750 miljoen wordt bespaard door de woekerwinsten van de farmaceutische industrie aan te pakken. € 1,3 miljard wordt bespaard door de overbodige bureaucratie in de zorg af te schaffen. Dat is samen meer dan genoeg om het eigen risico af te schaffen zonder dat de premie daarvoor hoeft te stijgen.

Met het Nationaal ZorgFonds hebben rijken betere zorg dan armen.

Tijdens de Algemene Beschouwingen vergeleken Buma (CDA) en Zijlstra (VVD) het Nationaal ZorgFonds met het Engelse zorgstelsel (de NHS). Zij stelden dat een groot probleem daar is dat rijke mensen zich buiten het publieke stelsel om verzekeren. Daardoor hebben rijke mensen betere zorg dan arme mensen en is er tweedeling in de zorg.

Zo zit het echt

Private zorgverzekeringen naast het Nationaal ZorgFonds ondermijnen de solidariteit. Dat was ook een probleem met het oude Nederlandse ziekenfonds. Met het Nationaal ZorgFonds worden private verzekeringen overbodig gemaakt. Het Nationaal ZorgFonds vergoedt voor iedereen – rijk en arm – de zorg uit het zorgpakket, als iemand dat nodig heeft. Naast het huidige basispakket bestaat het zorgpakket van het Nationaal ZorgFonds uit fysiotherapie, tandzorg en volledige ggz-dekking. Zo kan iedereen goede en betaalbare zorg krijgen en wordt de tweedeling in de zorg bestreden.

Met het Nationaal ZorgFonds is er minder vrijheid.

Wim Groot en Henriëtte Maassen van den Brink stellen in hun artikel dat

DEZE UITGANGSPUNTEN ZIJN CRUCIAAL VOOR EEN ZORGSTELSEL ZONDER ZORGVERZEKERAARS

- **Samenwerken voor goede zorg voor de patiënt**
- **Vrije artskeuze voor de patiënt**
- **Vertrouwen in de professional, uiteraard met verantwoordelijkheid van de professional**
- **Toegankelijke zorg, er zijn enkel inhoudelijke drempels om zorg te krijgen, geen financiële**
- **Regionale invulling van de zorg met één landelijke regisseur (het Nationaal ZorgFonds)**
- **De zorgbehoefte staat centraal**
- **Preventie dient een onderdeel te zijn van volksgezondheid**
- **Algemeen belang boven private winst**
- **Vernieuwing, verbetering van zorg wordt gestimuleerd**

met het Nationaal ZorgFonds de keuzevrijheid wordt beperkt. Zij schrijven: 'Als je nu ontevreden bent over je zorgverzekeraar kun je ervoor kiezen over te stappen naar een van de acht andere zorgverzekeraars. [...] Met een Nationaal ZorgFonds, uitgevoerd door de overheid, kan dat niet. Je kunt niet even een andere overheid kiezen als je ontevreden bent over de zittende overheid.'

Zo zit het echt

De vraag is: Wat is vrijheid? Uit het artikel van Groot en Van den Brink spreekt een duidelijk idee van vrijheid. Dat is volgens hen de keuzevrijheid tussen de 71 polissen van 9 zorgverzekeraars. Het Nationaal ZorgFonds staat voor een andere keuzevrijheid: de vrije artskeuze. Maar ook voor een ander begrip van vrijheid: de samenleving ontplooiën, zodat we de noodzakelijke risico's van het leven samen dragen.

Het Nationaal ZorgFonds is een vorm van democratisering. Het wordt

opgebouwd uit regionale stichtingen met alle zorgaanbieders, patiëntenverenigingen en gemeenten als leden. Deze regionale fondsen beslissen over wat in de regio nodig is. Dit wordt allemaal overzien door de nationale regie van het Nationaal ZorgFonds, die onder democratische controle van de overheid staat. En wat betreft de bewering dat we niet een andere overheid kunnen kiezen als we ontevreden zijn? Op 15 maart is er het moment om precies dat te doen. We – patiënt, verzekerde en zorgverlener – pakken de macht in de zorg.

Leestips

- Leijten, Renske & Van Loef, Gijs (2017). 'Zorgstelsel op basis van samenwerking stelt patiënt centraal'. In: *Economisch Statistische Berichten*, Jaargang 102 (4745), pp. 26-29.
- Nationaal ZorgFonds (2016). *Bouwstenen Nationaal ZorgFonds*.
- Nationaal ZorgFonds (2016). *Op naar een Nationaal ZorgFonds*.

PAK DE MACHT OP SCHOOL

Tekst: Bart Linssen Foto: Nynke Vissia

Het passend onderwijs, het lerarenregister en het leenstelsel. Allemaal beleidsmaatregelen die onder Rutte II zijn ingevoerd en die passen binnen de neoliberale visie op onderwijs van meer markt en minder overheid, zoals die al sinds de jaren tachtig dominant is. Gevolg is dat de klassen groter zijn geworden, de werkdruk voor leraren is toegenomen en de kansenongelijkheid in het onderwijs is gegroeid. Samen met docenten wil de SP werken aan echte oplossingen, zoals het verkleinen van de klassen, verlagen van de werkdruk en tegengaan van kansenongelijkheid.

In 2014 werd het zogenaamde 'passend onderwijs' ingevoerd. De uitgangspunten waren prachtig: kinderen die extra aandacht nodig hebben zouden vaker op een reguliere school kunnen blijven, omdat leraren meer tijd zouden krijgen om hen te begeleiden. Maar met overvolle klassen, een uitpuilend takenpakket en veel onnodige bureaucratie werd passend onderwijs al snel knellend onderwijs. Veel leraren zitten inmid-

dels met de handen in het haar en maken veel meer uren dan waar ze voor betaald worden. Want je laat je leerlingen niet in de steek.

KNELLEND ONDERWIJS

Uit gesprekken met docenten blijkt dat men nauwelijks iets is opgeschoten met passend onderwijs. Leerlingen die eigenlijk een plekje in het speciaal onderwijs nodig hebben komen daar vaak niet terecht, vanwege gebrek aan middelen en bureaucratische barrières. In de klas zijn ze niet te handhaven, waardoor ook het niveau van het onderwijs aan de rest van de klas achteruitgaat. Voor leerlingen die alleen wat extra ondersteuning nodig hebben is de situatie ook niet beter geworden, want in de praktijk hebben leerkrachten daar geen tijd voor. Diezelfde leerkrachten komen door extra taken alleen maar verder in de knel, terwijl de werkdruk al hoog is.

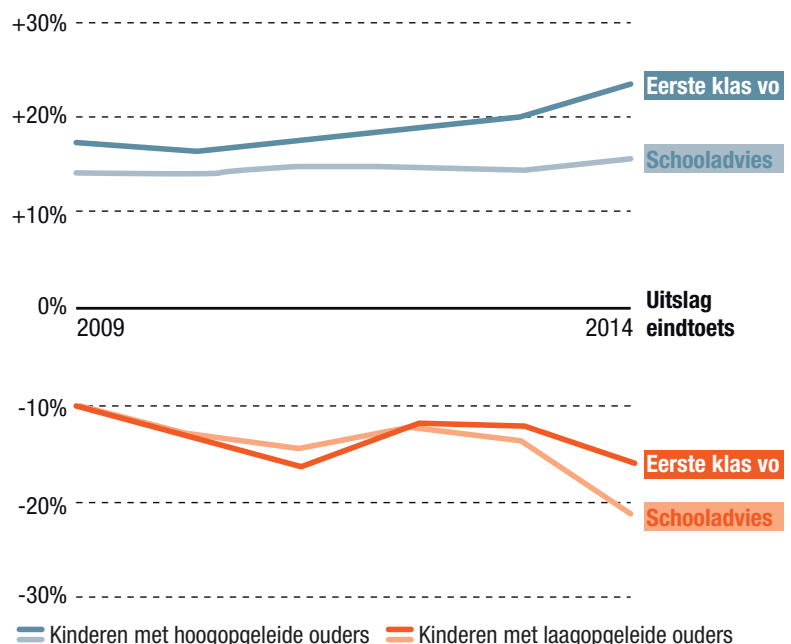
Zo komt het op het vmbo relatief vaak voor dat ouders niet komen opdagen op ouderavonden. Om hen toch te spreken, gaan leraren op huisbezoek. Daar is echter geen tijd voor, dus doen leraren dit in hun vrije tijd. Op het vwo krijgen beginnende docenten te

horen dat zij een half uur moeten rekenen voor het nakijken van een profielwerkstuk. Nu is dertig minuten erg weinig om goed commentaar te leveren op een groot werkstuk, maar zelfs deze beperkte tijd heeft een docent eigenlijk niet. Zo zijn er talloze voorbeelden van leerkrachten die problemen oplossen buiten werktijden.

Dat klassen steeds groter worden, vergroot de werkdruk op alle terreinen. Tegenwoordig heeft een op de elf klassen meer dan dertig leerlingen, zo blijkt uit onderzoek van het Ministerie van Onderwijs. Volgens de Algemene Onderwijsbond (AOB) betreft het op grote scholen zelfs een op de zes klassen. Wanneer een collega ziek is worden regelmatig leerlingen verdeeld over andere klassen. Aan de docent om die dag 34 kinderen bij de les te houden. Niet voor niets neemt het aantal werknemers in het onderwijs met burn-outklachten toe: een op de vijf, volgens onderzoek van TNO en CBS.

MINDER GELIJKE KANSSEN

'Er waren altijd al verschillen in kansen, maar de verschillen worden de laatste jaren groter', schrijft de inspecteur-generaal van het Onderwijs in het rapport *Staat van het Onderwijs 2014/2015*. Twee voorbeelden uit het rapport. In 2008 was het verschil tussen kinderen uit kansrijke en kansarme gebieden die naar het hoger onderwijs doorstroomden relatief klein, namelijk 2 procent. In zeven jaar tijd is dit verschil gegroeid naar 9 procent. Ook bij het schooladvies en niveau van instroom in de eerste klas van het voortgezet onderwijs worden de verschillen groter. Voor kinderen met laagopgeleide ouders was het schooladvies vaak al lager dan de uitslag van de eindtoets (-10 procent), maar dit percentage is in de afgelopen vijf jaar verdubbeld. Voor kinderen van hoogopgeleide ouders is het schooladvies juist nog doorslaggevend geworden dan de eindtoets.

Emile Roemer op bezoek bij de St. Maartenschool in Ubbergen, waar onderwijs wordt gegeven aan langdurig zieke kinderen en kinderen met lichamelijke of meervoudige beperkingen. Door bezuinigingen dreigt de school een derde van de leerkrachten te moeten ontslaan.

DE KLEINE KLASSENSTRIJD

Kansengelijkheid, beter onderwijs en een werkbare situatie voor leerkrachten worden bevorderd door kleinere klassen. Om dat voor elkaar te krijgen heeft de SP vorig jaar samen met D66 een initiatiefwet ingediend waarin wordt geregeld dat klassen voortaan niet groter mogen zijn dan 29 leerlingen. Op termijn wordt toegevoerd naar gemiddeld 23 leerlingen. De onderwijsinspectie controleert of scholen zich daar ook echt aan houden. Nu al krijgt een school voldoende budget om ervoor te zorgen dat er voor elke 20 kinderen een docent voor de klas kan staan. Door bezuinigingen en door de vrijheid van schoolbestuurders om het geld anders in te zetten, lukt het op veel plaatsen niet om dit voor elkaar te krijgen. De SP wil juist investeren in

de publieke zaak en pleit daarom voor een aanzienlijke stijging van het budget: in het eerste jaar 250 miljoen en op termijn 600 miljoen euro extra per jaar. Afgelopen jaar kreeg dit voorstel nog geen Kamermeerderheid. Na 15 maart zijn er echter nieuwe kansen.

STOP DIT LERARENREGISTER

Naast het verkleinen van klassen kan het onderwijs ook worden verbeterd door docenten beter op te leiden. Door een tekort aan leerkrachten staat een steeds grotere groep zonder de juiste bevoegdheid voor de klas. De SP pleit voor een flinke inhaalslag: binnen twee jaar moeten onbevoegde leerkrachten hun papiertje halen. Havo- en vwo-docenten die nog niet universitair geschoold zijn, krijgen de mogelijkheid daartoe binnen enkele jaren alsnog.

Om de lerarenkwaliteit te bevorderen kwam de regering het afgelopen jaar met het voorstel van een lerarenregister. Dit idee is echter zeer omstreven onder leraren. Leerkrachten moeten in het register aangeven wat hun kwalificaties zijn en bijhouden wat zij doen om zich verder te ontwikkelen. De manier waarop het register wordt opgezet stuit op weerstand op de werkvloer, waar wordt gevreesd voor een commercieel circus. Op stopditlerarenregister.nl staat het als volgt: 'Een lerarenregister dat wordt georganiseerd door de beroepsgroep zelf is het onderzoeken waard. Wij zijn wel tegen dit lerarenregister, dat van

bovenaf wordt opgelegd, zonder voldoende draagvlak onder leraren.'

De SP steunt hun verzet, leraren weten zelf het beste wat ze nodig hebben om goed onderwijs te kunnen geven. Maar niet alleen de vermarkting van hun eigen opleiding moet worden gestopt. Goed onderwijs moet altijd centraal staan. Daarbij is het belangrijk om onderwijsinstellingen kleinschalig te houden, met een dienstbare schoolleiding. De SP pleit ervoor dat de medezeggenschapsraad de directie bij slecht functioneren weg moet kunnen sturen.

GOED ÉN TOEGANKELIJK

Niet alleen de zeggenschap over, ook de toegankelijkheid van het onderwijs staat steeds meer onder druk. Zo is op veel scholen nog steeds sprake van een zogenaamd 'vrijwillige' ouderbijdrage, ondanks jarenlang verzet hiertegen van de SP. Ook hangt de vraag of jongeren gaan studeren steeds meer af van de dikte van de portemonnee van de ouders. Bij de introductie van het schuldenstelsel trok het Nibud gelijk aan de bel: studenten zouden voortaan tot hun zestigste hun studieschuld moeten afbetalen. Begin vorig jaar bleek uit de Monitor Beleidsmaatregelen van het Ministerie van Onderwijs dat steeds meer jongeren met laag-opgeleide ouders afzien van een studie. Onder hen daalde het percentage inschrijvingen met maar liefst 15 procent. Ook selectie aan de poort draagt verder bij aan deze tweedeling, doordat al ontstane verschillen in onderwijskansen er verder door worden vergroot. Hoogste tijd dus om beide maatregelen af te schaffen, en te zorgen voor een fatsoenlijke studiebeurs.

Belangrijke bronnen

- Passend onderwijs: gesprekken met SP'ers die docent zijn en het rapport *Staat van het Onderwijs 2014-2015*
- Kleinere klassenstrijd: www.sp.nl/nieuws/2016/10/sp-presenteert-plan-onderwijs-als-emancipatiemotor
- Lerarenregister: decorrespondent.nl/5667/het-register-waar-niemand-aan-wilde-of-hoe-leraren-reageren-als-zehuiswerk-krijgen/14873109504-1ec58f6b
- www.nporadio1.nl/homepage/2643-het-lerarenregister-is-een-commercieel-circus
- SP-verkiezingsprogramma *Pak de macht*

DEMOCRATISEER DE UNIVERSITEIT

In 2015 pakten de studenten en medewerkers van de Universiteit van Amsterdam de macht door het Maagdenhuis te bezetten. Hiermee gaven zij aan af te willen rekenen met de macht van de bestuurders en de universiteit te willen democratiseren. Niet de winst, maar de student zou centraal moeten staan bij de organisatie van een universiteit. Uiteraard steunde de SP de actievoerders. Wij pleiten dan ook voor democratische universiteiten, waar studenten en docenten fors meer te zeggen hebben.

GRONINGEN EN LIMBURG GAVEN WARMTE, MAAR STAAN IN DE KOU

Tekst en foto's: Sandra Beckerman

'Help!', schrijft Kris Wijkstra in januari 2014 boven een indrukwekkende open brief. Kris woont met man Jaap en hun kinderen Arian (20), Sanne-Marije (12) en Eva-Linde (3) in een boerderij in Noord-Groningen. Jaap werkte 33 jaar bij een aluminiumfabriek in Delfzijl (Aldel). Totdat de fabriek – een grote werkgever in een regio met hoge werkloosheid – eind 2013 failliet ging. Dochter Sanne-Marije had eerder dat jaar een petitie opgezet om de fabriek te redden. Hart van Nederland en het Jeugdjournaal besteedden er aandacht aan. Minister Kamp stuurde haar vervolgens een mail, waarin hij schrijft dat hij zijn best gaat doen om te zorgen voor een goede afloop.

Kris: 'Onze dochter is verdrietig. Omdat papa zijn werk kwijt is en wij nog maar moeten zien hoe wij straks onze hypotheek en andere vaste lasten kunnen ophoesten. En zij is verdrietig omdat het huis waarin wij wonen in aardbevingsgebied staat. Maar boven alles treurt zij omdat ze iets geleerd heeft. Ze zei tegen ons: "Mama, die ministers en zo, hè..., die de beslissingen voor ons nemen, die kun je dus helemaal niet vertrouwen. Iemand mag toch niet zomaar zulke dingen schrijven en dan alles kapot maken?"' De vader van Kris kwam, net als anderen, naar Groningen toen de mijnen in Limburg sloten. Zowel Kris' vader als haar man werkte bij aluminiumfabriek Aldel. Kris: 'Nu is dit prachtige bedrijf kapot, staan wij op straat, is ons huis vrijwel onverkoopt en wordt ons mooie Groningen net zo uitgewrongen als het land van mijn ouders. Vindt u het gek dat wij ons vertrouwen verloren hebben?' Het verhaal van Kris staat helaas niet op zich.

HET UITGEWRONGEN LAND

In Groningen werd in 1959 een groot gasveld ontdekt door de Nederlandse Aardoliemaatschappij (NAM, eigendom van Shell en ExxonMobil). Sinds de start van de gaswinning heeft Groningen Nederland warmte en rijkdom gegeven. Tot nu toe kwam er 288 miljard euro in de schatkist terecht. De NAM heeft naar schatting 28 miljard euro aan de gaswinning verdiend.

Tot 1986 kwamen er in Groningen geen aardbevingen voor. Toen deze zich wel voor gingen doen, werd stellig ontkend dat ze iets met aardgaswinning te maken hadden. De aardbeving in Huizinge in 2012, met 3,6 op de schaal van Richter, vormde

echter het definitieve keerpunt. Sindsdien is voor iedereen duidelijk dat aardbevingen voor schade en onveiligheid zorgen. Volgens experts is er in de toekomst zelfs een kans op een aardbeving met een kracht van 5,0 op de schaal van Richter. Het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) berekende onder meer dat er overdag in de omgeving van Huizinge 118 doden kunnen vallen bij een dergelijke beving.

Er zijn in Groningen 90.000 mensen met fysieke, erkende schade aan hun huis door de gaswinning. De gaswinning en de aardbevingen hebben grote gevolgen voor de gezondheid en mensen voelen zich vaak niet meer veilig in hun eigen huis. Als Groningers wordt gevraagd naar hun mening dan vindt het merendeel niet alleen de hoogte van de gaswinning onrechtvaardig (67 procent), maar juist ook de besluitvorming (76 procent), de hoogte van de schadevergoeding (77 procent) en de huidige regelingen voor schade-

vergoeding (78 procent).

Door massaal protest en rechtszaken hebben Groningers een verlaging van de gaswinning weten af te dwingen. Maar het is nog niet genoeg. Minister Kamp heeft – met steun van de regeringspartijen – vastgesteld dat de komende vijf jaar jaarlijks 24 miljard kuub gas uit het Groningerveld gewonnen mag worden. Deskundigen zijn het erover eens dat daarmee de kans op meer bevingen zeer reëel is. Groningen is dus nog steeds onveilig. Het herstellen van de schade gaat niet goed. De NAM heeft macht over het vaststellen en afhandelen van de schade en doet er alles aan om zo min mogelijk schadevergoeding uit te keren. Dat is niet alleen kwalijk voor bewoners, omdat hun hele leven erdoor wordt beheerst, maar ook voor de Groninger economie, omdat er van snel bouwen niets terecht komt en het voor imagoschade zorgt. Net als Kris zitten veel mensen vast, omdat hun huis moeilijk tot niet verkoopt is. Kees Willemen uit Onderdendam zegt

Een Gronings monument in de stuten.

het treffend: ‘Nederland heeft nog steeds een kolonie. De gaskolonie.’ De staat gedraagt zich volgens hem ‘uitbuitend, wegstarend en paternalistisch.’

HET UITGEWRONGEN LAND VAN MIJN OUDERS

Dan naar de andere regio die Nederland warmte gaf. Het land van Kris haar ouders. Decennialang zorgden de mijnwerkers in de kolenmijnen in Zuid-Limburg voor warmte in Nederland. Tot in 1975 de laatste mijn gesloten werd. Maar ook hier hebben huizen schade. Het verontreinigde mijnwater uit de kolenmijnen, dat niet meer wordt weggepompt, kruipt langzaam omhoog. Nu al verzakken huizen en gebouwen die bijvoorbeeld op een oude schacht staan. Het vieze mijnwater, dat met 1 meter per jaar stijgt, dreigt het grondwater te vervuilen en nog meer huizen te laten verzakken. Hoe groot de ramp gaat worden is nog niet bekend. Ook in Limburg verloopt het herstel van schade zeer stroef. Minister Kamp houdt eraan vast dat de schade verjaard is. Volgens de wet kun je mijnbouwschade verhalen tot 30 jaar na het beëindigen van de

mijnbouw. Naar de mening van Kamp was dat op het moment dat de laatste mijn sloot. Maar volgens Limburg zelf pas in 1994, toen gestopt werd met het oppompen van het water.

PAK DE MACHT!

Het land van Kris’ ouders en het land van Kris, Limburg en Groningen, hebben Nederland warmte en rijkdom gegeven. Maar nu de Groningers en Limburgers steeds meer ellende ondervinden van de gaswinning en mijnbouw, worden zij in de kou gezet door kapitaal en overheid. Mensen hebben het gevoel er niet meer toe te doen.

Sinds anderhalf jaar zit de SP in beide provincies in het bestuur. Voor gedeputeerden Daan Prevo (Limburg) en Eelco Eikenaar (Groningen) hebben de schadelijke gevolgen van mijnbouw en gaswinning de hoogste prioriteit.

Daan Prevo is een rechtszaak gestart tegen de staat, die hij ‘materieel en moreel verantwoordelijk’ houdt voor de geleden schade. Hij zorgde voor een calamiteitenfonds voor mensen met urgente schade. Oud-SP-Tweede Kamerlid, jurist en inwoner van het gebied Jan de Wit, is de voorzitter.

Ook investeert het provinciebestuur fors in werkgelegenheid. Want de sluiting van de mijnen zorgde voor hoge werkloosheid en armoede die door het Rijk onvoldoende werd gecompenseerd.

Het verhaal van Eelco Eikenaar is vergelijkbaar. Veel Groningers komen in opstand tegen de gaswinning, met acties op straat en door naar de rechter te gaan. Eikenaar ondersteunt hen. Bijvoorbeeld door samen met 19 gemeenten, de waterschappen en de veiligheidsregio, de hoge gaswinning aan te vechten bij de Raad van State. Samen met inwoners voert Eikenaar actie en komt hij met oplossingen. Ook in Groningen investeert het college in werkgelegenheid.

Voor beide SP’ers staat vast dat er veel meer moet gebeuren. Prevo: ‘Hoe nu met het gaswinningsgebied en de mijnstreek wordt omgegaan is een grote schande.’

Beide gedeputeerden willen dat de schade snel, goed en ruimhartig wordt vergoed. Dat niet de belangen van DSM of de NAM, maar die van de inwoners de hoogste prioriteit hebben. Dat het Rijk ook investeert in werk, zorg en onderwijs, om daarmee de toekomst voor deze en andere krimpgebieden veilig te stellen. De SP heeft van alle partijen het verkiezingsprogramma dat hier het verst in gaat. Zo heeft de SP als enige opgeschreven en laten doorrekenen dat de gaswinning moet worden teruggebracht naar 12 miljard kubieke meter per jaar, een halvering van wat er nu gewonnen wordt.

‘Pak de macht’ is de leus waar de SP de verkiezingen mee ingaat. Deze leus is Prevo en Eikenaar op het lijf geschreven.

Prevo: ‘We moeten af van machthebbers die ons in de kou laten staan. Dat kunnen we nu veranderen.’

Eikenaar: ‘We moeten de NAM haar macht afpakken. De NAM mag betalen maar niet meer bepalen. Er moet een publiek fonds komen voor schade en investeringen. De inwoners moeten weer macht over hun toekomst krijgen.’ Op 15 maart kunnen we ervoor zorgen dat het uitwringen van de mijnstreek en het gaswinningsgebied stopt.

Lees hier de brief van Kris Wijkstra: groningeropstand.nl/help-hoe-nu-verder

'DIT IS GEEN COUP, DIT IS DEMOCRATIE'

Tekst: Remco Bouma Foto: Franco Gori©

'De Portugezen kunnen wel een nieuwe regering kiezen, maar feitelijk hebben ze geen keuze', stelde een EU-diplomaat in 2011. De eurocrisis woedde volop. Lissabon lag aan de schuldenketting bij de Trojka van EU, ECB en IMF. Ook Passos Coelho, premier van Portugal van 2011 tot 2015, zei dat er helemaal niets te kiezen viel. De miljardenbezuinigingen die hij doorvoerde noemde hij 'een verplichting', om deel te blijven uitmaken van 'de Europese orde'. Maar wat blijkt?

In 2015 koos Portugal een nieuw parlement. De drie linkse partijen, die allemaal campagne hadden gevoerd tegen de Portugese volgzzaamheid aan Brussel, kregen een meerderheid van de stemmen. Met gedoogsteun van het Links Blok en de Communistische Partij vormde de sociaaldemocratische partij Partido Socialista een regering, met Costa als premier. Er zou chaos uitbreken, voorspelden de Brusselse economen: eerst op de financiële markten en daarna in Portugal. Maar Catarina Martins, partijleider van het Links Blok, dat de regering steunt, zag het probleem niet. 'Dit is geen coup,' zei ze, 'dit is democratie.' Er viel wél wat te kiezen.

Het Links Blok is een aan het Spaanse Podemos en Griekse Syriza verwante partij en zit in het Europees Parlement met de SP in een fractie. Het Links Blok en de Communistische Partij steunden de regering-Costa nadat ze met een motie van wantrouwen een rechtse minderheidsregering weggestemd hadden, die meteen na de verkiezingen was geformeerd.

Martins stond vorige maand in de Tribune. Ze vertelde hoe de Portugezen Noord-Europese levensstandaarden werden voorgespiegeld bij EU-deelname; maar daarvoor leverden ze wel hun soevereiniteit in. Portugal privatiseerde luchthavens, openbaar vervoer en energiebedrijven. Buitenlands kapitaal vond

Catarina Martins, partijleider van het Links Blok.

dankbaar zijn weg naar deze nieuwe markt. De Portugese economie groeide, maar feitelijk ontstond er een enorme zeepbel, die klapte met de val van de Lehman Brothers in 2008. Portugal kon alleen 'gered' worden met een noodlening van 78 miljard, waardoor Portugal vastzat aan de eisen van de Trojka. Daarbinnen viel weinig te kiezen. Verkoop en versober alles, of we laten je land failliet gaan.

Dus kortte premier Passos Coelho tussen 2011 en 2015 de lonen en de pensioenen. De werkloosheid steeg tot meer dan twintig procent, onder jongeren zelfs tot bijna vijftig procent. De armoede steeg mee, het aantal zelfmoorden ook. Maar de vrije val stopte niet. Volgens de Trojka omdat de lonen nog niet laag genoeg waren – zonder eigen munt zijn lagere loonkosten de enige manier om de export aantrekkelijker te maken. Maar huidig premier Costa koos een ander pad toen hij eind 2015 gekozen werd.

Hij verhoogde de lonen, de uitkeringen en de pensioenen. De Portugezen verdienen volgens hem

hun waardigheid terug, die hen ontnomen is door hun hele samenleving te verkopen, als straf voor een financiële crisis die ze zelf niet veroorzaakt hebben. Met Brussel zocht Costa geen confrontatie. Hij blijft binnen de Europese lijntjes kleuren, en belooft ook alle leningen terug te betalen. Maar een loonsverhoging is volgens de nieuwe regering juist goed voor de economie, net als een lagere btw op de horeca. En de binnenlandse markt is belangrijker dan de export. Tijdens een jaar linkse regering kwamen er tienduizenden banen bij. De economie groeide in het derde kwartaal van 2016 sneller dan waar dan ook in Europa. Loonsverhoging, meer banen en economische groei: volgens Brusselse modellen gaat dat niet samen. Maar er was dus wél een alternatief.

Costa benadrukt steeds de waardigheid van het volk, iets wat hij eerder deed als burgemeester van de hoofdstad Lissabon. Hij gaf mensen die voorheen aan de kant stonden een gezicht, verantwoordelijkheid en waardigheid. Opgefleurde bewoners werden de motor van verandering.

Maak de macht zo democratisch mogelijk, is het devies van Costa. En van de SP. Met het voorstel Pak de Macht wil de SP zeggenschap geven aan de werkvloer, aan de ondernemingsraden, de wijkbewoners, de huurders – net zoveel zelfs als aan aandeelhouders en bestuurders van miljoenenbedrijven. Een coup? Nee, echte democratie. Mensen verdienen zeggenschap over hun omgeving. Er is een duidelijke parallel tussen Portugal en Nederland. Rutte heeft in zes jaar tijd vijftig miljard bezuinigd, met het argument dat er geen keuze zou zijn. Ondertussen nam de ongelijkheid toe, kwamen die mensen die al weinig hadden verder in de problemen, en ging de groei vooral naar een minderheid die toch al goed zat. Dat is een keuze. Op 15 maart hebben we ook een keuze. Pak de macht. Portugal laat zien dat het kan.